

Tämä teksti on ote Kanuunan monikulttuurisen nuorisotyön kehittämishankkeen tutkijan/kehittäjän Antti Kivijärven tekemistä 'kenttämuistiinpanoista'. Alkuperäisestä päiväkirjatekstistä on poistettu ihmisten ja paikkojen oikeat nimet lukuun ottamatta Lahden nuorisopalveluiden monikulttuurisen nuorisotyön ohjaajaa Irene Lüdersia. Lisäksi tekstiin on lisätty joitakin seikkoja virittämään lukijan pohdintoja.

24.5.2010 Lahden nuorisopalveluiden suunnittelupäivän nuorten paneeli

Lahden nuorisopalvelut järjestää neljä kertaa vuodessa koko henkilöstölle yhteisen suunnittelupäivän. Päivien tarkoituksena on keskustella ajankohtaisista ja yhteisistä asioista. Olen ymmärtänyt niin, että tämän päivän keskustelujen pohjalta on tarkoitus aloittaa nuorisopalvelujen uuden strategian laatiminen. Suunnittelupäivä on alkanut ymmärtääkseni jo yhdeksältä mutta itse tulen paikalle vasta hieman ennen yhtätoista. Tarkoitukseni on tulla havainnoimaan nuorten paneelia, jossa käsitellään kulttuureita ja erilaisuutta. Paneeli on nuorisopalveluiden TUTUXI-tiimin vastaus henkilöstön toiveisiin kulttuuritiedon lisäämisestä.

Paneeliin on saatu keskustelemaan neljä nuorta: venäläistaustainen Tanja, kurditaustainen (Turkki) Aran, romaninuori Roni sekä naisena armeijan käynyt Maija (nimet muutettu). Nuoret ovat puheidensa ja tulkintani mukaan 17–20-vuotiaita. Paneelin puheenjohtajana toimii Irene Lüders Lahden nuorisopalveluista. Panelisti-nuoret on rekrytoitu erilaisten nuorisopalveluiden toimintojen kautta. Heti paneelin alettua vaikuttaa sille, että nuoret tietävät minkälaisista asioista on tarkoitus keskustella. He tuntuvat tietävän, että heiltä odotetaan tietoja 'omasta' kulttuurista tai erilaisuudesta suhteessa suomalaiseen enemmistöön.

Irenen ensimmäinen kysymys kuuluu seuraavasti: "Minkälaista on elää nuorena henkilönä Lahdessa?" Nuorten vastauksista käy ilmi, että kaupunkiin ja omaan elämään ollaan ainakin yleisellä tasolla tyytyväisiä eikä suuria kritiikin paikkoja löydetä. Seuraavaksi mennään yleiseltä tasolta (ensimmäinen kysymys pyrki varmastikin välttämään liiallista erityisyyden leimaa) kohti erityistä. Irene kysyy nuorilta, miten ihmiset reagoivat kuullessaan heidän taustoistaan. Näihin vastauksiin liittyy lähes ainoastaan kielteisiä kokemuksia toiseudesta ja ulkopuolisuudesta. Nuoret mainitsevat, että ihmisten suhtautuminen saattaa muuttua hieman varauksellisemmaksi tai epäileväksi. Etenkin Aran kertoo muslimi-taustastaan ja siitä kuinka se liitetään terrorismiin ja väkivallan uhkaan. Tällainen suhtautuminen on Aranin mukaan voimistunut etenkin syyskuun yhdennentoista WTC-iskujen jälkeen. Hän kääntää asian puolittain huumoriksi karnevalisoiden ihmisten reaktioita: hänen ajatellaan kantavan pommeja takkinsa alla tai suunnittelevan muita äärimmäisyyksiä.

Ronilla vaikuttaa myös olevan rankkojakin kokemuksia, joita hän on joutunut taustojensa vuoksi läpikäymään. Hän mainitsee taannoksen tilanteen, jossa hän joutui lopettamaan opiskelun eräässä oppilaitoksessa (en kuule tarinaa sanatarkasti, joten koulun keskeyttämisen syyt jäivät epäselviksi). Yleisesti ottaen kaikilla nuorilla tuntuu olevan runsaasti kokemuksia monenlaisista ennakkoluuloista, jotka useimmiten ilmenevät ikään kuin hyväntahtoisina uteluina tai tiedusteluina. Etenkin Aran korostaa, että tällaiset tiedustelut voi tehdä hyvällä ja huonolla tavalla. Aito kiinnostus ja "pilke silmäkulmassa" esitetyt utelut taustoista eivät hirveästi haittaa (toisaalta jatkuvasti samoihin kysymyksiin vastaaminen voidaan kokea rasittavana) mutta nuorilla on kokemuksia myös kielteisemmällä tavalla esitetyistä tiedusteluista.

Nuoret keskustelevalle paljon Irenen johdattamana ennakkoluuloista, joita kaikki nuoret kertovat kokeneensa melko runsaasti. Useimmat tarinat liittyvät juuri edellä kuvattuihin uteluihin eivätkä nuoret esimerkiksi tuo esille avointa rasismia väkivaltaisuuksineen tai kadulla huuteluineen. Aran – joka vaikuttaa nuorista kaikkein puheliimmalle – tuo ennakkoluulokeskustelun aikana kuitenkin esille tämän päivän julkisen maahanmuuttopuheen. Hän ei lähde purkamaan keskustelua sen syvällisemmin mutta mainitsee kuitenkin taannoksen yleisradion keskusteluohjelman, jossa oli hänen mielestään ainakin yksi avoimen rasistinen ihmisen keskustelemassa. Lisäksi Aran nostaa esille sanan "neekeri". Häntä tuntuu

ärsyttävän (ja mahdollisesti satuttavan) halveksivan sanan huoleton käyttö. Aran antaa esimerkin monien kantaväestön ihmisten kielenkäytöstä kun joku tuttava palaa ruskettuneena lomalta. Tälle saatetaan arkikeskustelussa huolimattomasti tokaista kuinka hän näyttää nyt "neekeriltä". Tanja puhui myös jonkin verran ennakkoluulokokemuksistaan. Hän korostaa kuitenkin pitkää asumishistoriaansa Suomessa ja sitä, että hän venäläisenä ei poikkea ulkonäöltään suomalaisesta kantaväestöstä. Niinpä hänen taustansa ei näy päällepäin eikä kuulu puheesta. Näin ollen hänen on mahdollista piilottaa venäläinen taustansa (tässä on aiheellista miettiä, mistä mahdollinen tarve peittää omat taustat johtuu). Tanja kuitenkin korostaa myös venäläistä identiteettiään ja haluaan panostaa venäläisiin juhlapyyhiin ja kulttuuriin ylipäätään.

Noin viisitoista minuuttia kestäneen Irenen ja nuorten välisen dialogin jälkeen yleisö alkaa osallistua spontaanisti keskusteluun. Yksi nuorisotyöntekijä kysyy miten nuorisotyöntekijöiden tulisi kohdata eri taustoista tulevia nuoria. Hän tarkentaa tai oikeastaan jatkaa kysymystään vielä kysymällä miltä tuntuu kun "urpo aikuinen" kyselee tyhmiä. Kysymyksiin ja sitä seuraaviin tarkennuksiin sisältyy nähdäkseen ajatus nuorten integraatiohalusta – siitä, että kukaan ei halua itseään asetettavan erityiseen asemaan tyhmien kysymysten kautta. Nuoret sanovat, että aina voi kysyä ja se tuntuisi kenties olevan parempi vaihtoehto kuin hiljaa oleminen.

Seuraavaksi ikään kuin luontevana jatkona keskustelemme siitä mitä, ja kuinka paljon, taustoista tulisi tietää. Nuoret korostavat sitä, että parhaiten asioista pääsee perille, kun kysyy rohkeasti itse. Nuoret jatkavat samalla linjalla kuin keskustelun alussa painottamalla kysyjän aitoa kiinnostusta ja avoimuutta uusien asioiden suhteen. Kysyttäessä asiaa eksplisiittisesti nuoret toteavat yhdellä suulla, että kulttuuritietokoulutukset ovat hyödyttömiä. Kaikkien omat kulttuurit kun ovat kuitenkin erilaisia. Tässä kohden ajatus kulttuuritietoudesta kohdistetaan kuulijoihin: kuka voisi toimia suomalaisuuden tulkkina?

Useammat yleisön kysymykset pyrkivät kalastelemaan tietoa ei niinkään nuorista, vaan heidän vanhemmistaan. Yksi kysymys koskee sitä, miten nuorten vanhempiin ollaan yhteydessä. Konkreettisimmin joku kysyy, kummalle vanhemmista tulisi soittaa ongelma- tai hätätilanteessa. Nuoret tuntuvat olevan jokseenkin neuvottomia vanhempia koskevien kysymysten edessä. Ehkä he eivät jaa kysymyksiin sisältyvää oletusta vanhempien "erilaisuudesta" tai kommunikoinnin haasteista. Kenties toisin kuin nuorisotyöntekijöille, nuorille he ovat ensisijaisesti äitejä ja isä, ei erityisesti harkittujen toimenpiteiden kohteita. Toisekseen kysymyksiin vanhemmista tuntuu sisältyvän oletus joidenkin maahanmuuttajaperheiden tiukoista sukupuolirooleista. Lopulta joku kysyykin avoimesti: kuka on perheen pää? Tähänkään nuoret eivät osaa antaa valmiita ja yksiselitteisiä vastauksia. Aran vitsailee, että ongelmien ilmetessä hän ei toivoisi vanhempiinsa otettavan yhteyttä ollenkaan. Maija jatkaa vitsailua: hänen isänsä yrittää olla perheen pää mutta vaihtelevalla menestyksellä. Lopulta nuoret toteavat, että mitään valmiita kaavoja vanhempiin yhteyden pitämisessä tuskin on. Monet vanhemmat ovat todennäköisesti iloisia yhteydenotoista. Sukupuolirooleihin kukaan ei ota suoraa kantaa. Tanja tosin toteaa, että hän toivoisi yhteydenoton kohdistuvan äitiinsä, koska äiti on hänelle kuitenkin se läheisempi vanhempi.

Jatkamme vielä hetken keskustelua vanhemmista. Kysymys kuuluu missä määrin vanhemmat tietävät suomalaisesta nuorisotyöstä ja sen periaatteista. Kysyjä korostaa tiedostavansa, että nuorisotyötä ei välttämättä tehdä lainkaan tai sitten sitä tehdään täysin eri periaatteilla muissa maissa. Aran vastaa, että omat vanhemmat eivät ymmärrä nuorisotyöstä kovinkaan paljoa mutta ovat siitä huolimatta olleet ymmärtäväisiä asian suhteen. Tanja korostaa lähinnä oman äitinsä luottamusta hänen valintoihinsa. Siitä huolimatta, että äiti ei välttämättä tiedä juurikaan suomalaisesta nuorisotyöstä, hän on aina suhtautunut myönteisesti tyttärensä osallistumiseen erimerkiksi nuorisotalotoimintaan. Keskustelussa korostetaan myös sitä, että kaikkien suomalaisnuortenkaan vanhemmat eivät tunne nuorisotyötä ja sen toiminnan peruseriaatteita. Maija kertoo, että hän ei itsekään tiennyt nuorisopalveluista mitään ennen kuin jäi työttömäksi ja hänet ohjattiin palveluiden piiriin.

Paneelikeskustelun loppua kohden keskustelu hieman vähenee ja tilaisuudesta tulee enemmänkin kysymys-vastaus -kierrosten läpikäymistä. Seuraavaksi nuorilta kysytäänkin toiveita nuorisopalveluille. Kovin selkeitä toiveita ei tule. Maija esittää toiveen tuesta pääsykokeisiin, koska opiskelupaikan

saaminen on nykyään kovin kilpailtua. Lisäksi muistaakseni Tanja mainitsee (ainakin tulkintani mukaan), että tytöille voisi olla hyvä järjestää omaa toimintaa. Hän sivuaa suomalaisten tyttöjen vähäpukeisuutta ja uima-asuja, jotka eivät välttämättä sovi kaikille.

Seuraava kysymys koskee yhdessä vai erikseen -tematiikkaa. Kysymys kytkeytyy Kumpumäen (nimi muutettu) nuorisotalolle ja siellä ihan viime aikoina käyneisiin noin 15 kongolaisnuoreen. Nuorisotyöntekijät haluaisivat kovasti saattaa nuoria yhteen mutta tämä ei ilmeisesti ole tapahtunut helposti. Konkreettinen kysymys kuuluukin, miten nuoria voisi saattaa yhteen. Kaikkien jakama lähtökohta on, että nuorten olisi paras toimia yhdessä. Panelisteilla ei ole taikatemppeja. He puhuvat erilaisista ryhmäytymisistä ja yhdessä tekemisestä. Aran ehdottaa nuorten viemistä "äärimmäisiin tilanteisiin" esimerkiksi selviytyjät-ohjelman mukaisella formaatilla. Kolmanneksi nuoret korostavat kaikille turvallista tunnetta osallistua yhteiseen toimintaan.

Seuraava kysymys on melko tyypillinen vastaavissa paneeleissa ja nuoret ovat varmasti tottuneet vastaamaan siihen: mikä suomalaisissa tai suomalaisuudessa ärsyttää? Tanjaa ärsyttää se kun häntä pidetään suomalaisena eikä hänen omalle kulttuuriselle identiteetille anneta tarpeeksi tunnustusta (vrt. edellä Tanjan ajatus siitä, että hänen on mahdollista peittää venäläisyytensä). Arania ja Ronia ärsyttää lähinnä juomakulttuuri sekä ainakin Arania hiljaisuus tai vetäytyminen sosiaalisista tilanteista. Maija puolestaan kertoo taannoisesta Viron matkastaan, jonka aikana hän oli saanut hävetä suomalaista juomakulttuuria. Hän toteaa, että suomalaiset taitavat olla hieman "junttia kansaa".

Palaamme vielä jo tilaisuuden alussa keskusteluttaneisiin ennakkoluulojen ja rasmin teemoihin. Kysymyksenä on, ovatko suomalaiset rasistisia tai ennakkoluuloisia. Panelistit korostavat etenkin nuorten rasistisuutta (vrt. puhe nuoresta sukupolvesta edeltäjiään avarakatseisempina ja suvaitsevaisempina). Nuoret korostavat, että etenkin erilaisten konfliktitilanteiden syttyessä otetaan herkästi rasistiset ilmaisut käyttöön. Tällöin nuoret kuulevat käytöstään selitettävän "ulkomaalaisuudella" tai vaikkapa "venäläisyydellä". Roni ei suuremmin avaa omia henkilökohtaisia kokemuksia rasismista (joita Irenen mukaan kuulemma riittää) mutta hän toteaa yleisemmällä tasolla, että rasismi johtuu hänestä epävarmuudesta ja joukkosieluisuudesta. Aran jatkaa vielä puhetta suomalaisnuorten rasistisuudesta toteamalla kenties vihjailevasti, että "rokkareista en tiedä".

Vaikka rasismi ja ennakkoluulot kytkettiin hetki sitten nimenomaan suomalaisnuoriin, keskustelu palautuu kuitenkin myöhemmin kasvatukseen ja vanhempien rooliin. Puhumme etenkin siitä kuinka nuorisotyön on vaikea kasvattaa nuoria joiden vanhemmat syöttävät heille rasistisia puhe- ja ajattelutapoja.

Oikeastaan viimeinen kysymys esitetään etenkin Aranille ja Tanjalle: millaista on kasvaa naiseksi Suomessa? Kysymyksessä oletetaan, että naiseksi kasvamisen Suomessa on erilaista kuin Turkissa tai Venäjällä. Oletus näyttäisi pitävän paikkaansa ainakin tyttöjen vastausten perusteella. Kumpikin nuorista naisista korostaa tyytyväisyyttään Suomessa asumista ja kasvamista kohtaan. Tanja kertoo, että kasvatusta Venäjällä on paljon tiukempaa ja lapsia sekä nuoria kontrolloidaan huomattavasti voimakkaammin. Suomessa hän on saanut elää ja mennä vapaammin. Aran jatkaa, että Suomessa vaihtoehdot ovat avoimempia verrattuna Turkkiin. Nainen voi valita vapaasti työnsä, opiskelupaikkansa sekä parisuhteensa. Aran sanoo, että Turkissa asuessaan hän luultavasti olisi jo naimisissa.

Aivan lopuksi Irene pyytää nuoria lähettämään terveiset koko Lahden nuorisopalveluille. Kaikki nuoret korostavat olevansa tyytyväisiä tarjottuihin palveluihin ja kehottavat jatkamaan samaan malliin. Aran nostaa lopuksi esille kuitenkin kritiikkiä mennyttä tapahtumaa kohtaan. Nuorisopalveluja oli käytetty välittävänä tahona eräällä koululla ilmenneiden ongelmien ratkaisussa. Ymmärtääkseni kyse oli maahanmuuttajataustaisten oppilaiden keskinäisen vuorovaikutuksen kitkoista ja monenlaisista kiusaamisista. Aran kritisoi (ja oli kaiketi kritisoinut jo itse tilanteessa) voimakkaasti sitä, että paikalle käskettiin vain kaikki "ulkomaalaiset" oppilaat. Joka tapauksessa eräs samaiseen tilaisuuteen osallistuneista nuorisotyöntekijöistä oli sitä mieltä, että tapahtuma oli kuitenkin onnistunut ja sen avulla jännitteitä onnistuttiin purkamaan.